

Kedves Ifjú Fizikusjelöltek!

Mielőtt az alábbi képes, szöveges összeállítást áttanulmányoznátok, lentebb ajánlok Nektek az interneten számos helyen elérhető hosszabb, rövidebb mozgóképes anyagot. A kérdéseket csak az írott összeállításból fogjátok kapni, de úgy gondoljuk, hogy az ismeretek rögzítésében sokat segítenek Öveges professzor úr életteli megjelenései.

A verseny második fordulójában Öveges József gyermek- és ifjúkora, valamint piarista tanári időszakára jelenik meg 1948-ig. A döntőre már teljes életéről, a főiskolai tanárságáról és a tudományos ismeretterjesztő munkásságáról kell számot adnotok.

1. Öveges József visszatér a képernyőre:

- <https://www.youtube.com/watch?v=zhFNbSvZL-M>

2. Öveges professzor - Legkedvesebb kísérleteim (részlet):

- <https://youtube.com/watch?v=FNggcTdJN7o>

3. Élmok álmodói, Öveges József

- <https://mediaklikk.hu/ismeretterjeszto/video/2025/11/08/ismeretterjeszto/almok-almodoi-oveges-jozsef/>

4. Öveges a bámulatos...

- <https://www.facebook.com/Mediaklikk/videos/1571478677380475/>

5. Öveges a varázsló...

- <https://www.facebook.com/Mediaklikk/videos/1482837382867697/>

6. Öveges Józse- Legkedvesebb kísérleteim 1991

- <https://videa.hu/video/tudomany-technika/oveges-jozse-legkedvesebb-kiserleteim-1991-DD7LDAtrVZg7jyjI>

7. Öveges professzor kísérletei Librettó 2024.

- <https://www.youtube.com/watch?v=oASO2er-ml8>

A Librettó adásban megjelenő Piarista Virtuális Múzeum oldalán rövid szöveges, képes sorozatot találtok, amelyek szintén erősítik tudásotok Öveges Józsefről:

- https://www.facebook.com/photo?fbid=788927243043133&set=pcb.789470556322135&locale=hu_HU

Az alábbi képes irodalom összeállításában nagymértékben támaszkodtunk a Piarista Virtuális Múzeum szöveges és képes anyagára, valamint Páka község Öveges József Emlékmúzeumában található csodálatos gyűjteményre.

Nagyon hasznos időtöltést, jó szórakozást kívánok minden kedves versenyzőnek!

Páty 2026. január 31.

Horváth Norbert
ELFT Fizikatanári Szakcsoport

Öveges József 1895. Páka – 1979. Budapest

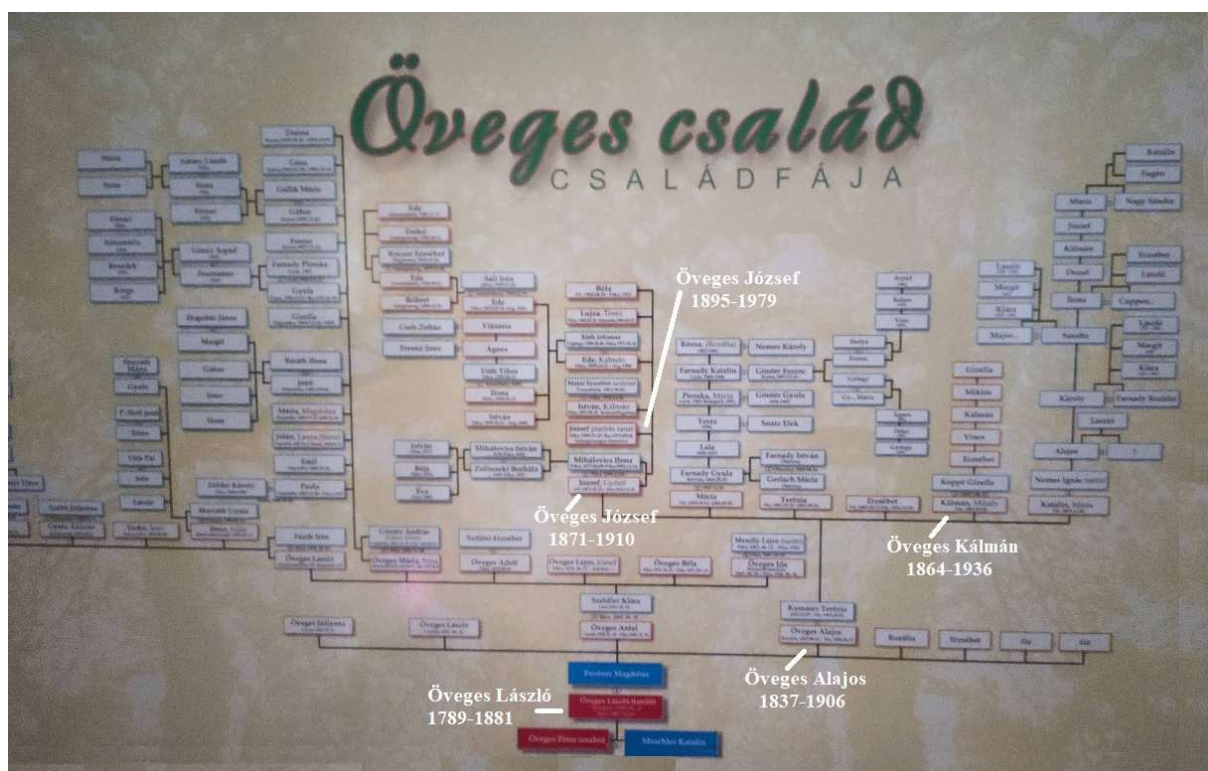
"A semmiből nem lesz semmi."

/Öveges József/

Első rész

Gyermekevek

A család történetéről Öveges professzor így vallott 1976-ban: „Az én őseim 250 évre visszamenőleg néptanítók voltak apai ágon. Öregapám, Mihálovics István (1838-1894), egy Balaton melletti iparos család sarja, kezdő orvosként került Pákára. Körzetébe 23 kis falucska tartozott. A zalaegerszegi Zsilinszky Borbálát (1845-1927) vette feleségül.”

Az Öveges család családfája

A nagyapa halála után egy fiatal tanító, Öveges József (1871-1910) került Pákára. Feleségül vette az orvos tizenhat éves lányát, Mihálovics Ilonát (1877-1953). Göcsejben, Páka községben született meg legidősebb fiuk Öveges József 1895. november 10-én.

A másik nagyapa, Öveges Alajos (1837-1906) a Győr vármegyei Pér községnek volt negyvenöt évesen át szeretett néptanítója. Nyugalomba vonulásakor (1901-ben) fiát, Öveges Józsefet kérte utódjául, aki addig Pákán és Náprádfán tanított. Költözésükkor Pér lakossága „Megjött az új mester!” felkiáltással fogadta a szekéren érkező Öveges családot.

Az Öveges család 1909-ben

Az újjáépített szülői ház a Zala vármegyei Pákán

A kis József első tanítója édesapja volt, aki az elemi iskola öt osztályában nevelte, tanította. Később, mint tanítógyerek, ingyenes ebédet kapott a győri bencéseknel. Őt diáktársával együtt öregkisasszonyoknál élt, akik minden tantárgyból kikérdezték lakóikat, így azok szorgalmas, jól tanuló gyerekekké váltak.

„Édesapám 38 éves korában hirtelen meghalt. Édesanyám négy kiskorú gyerekkel Győrbe költözött, mert az elemi után mind a négy gyermekét tovább akarta taníttatni a semmiből. Abból a kevés pénzből éldogéltünk, amit holmijaink eladásából félretett. Akarta, hogy tanuljunk. Mi is ezt akartuk. Megszerettem derék bencés tanáraimat,

Győri Bencés Gimnázium (a templomtól balra)

Kecskeméti Piarista Gimnázium- 2026-ban

„Gyakran fájt a fejem. Most már tudom mitől. Az éhségtől. De ezt akkor tudtam meg, mikor a hatodik gimnáziumi osztály elvégzése után bekövetkezett a nagy fordulat életemben, és akár háromszor is jóllakhattam, és nyugodtan tanulhattam villanyfénynél, nem kellett esténként a petróleummal is spórolnunk. Vágyakozva láttam, hogy milyen békességben élnek hivatásunknak derék bencés tanáraink. Hallottam, hogy valamikor az utcán csatangoló gyermekek oktatására alakult meg a Kegyes Tanítórend, a piaristák rendje.”³⁸

Öveges József 1912. augusztus 27-én felvételt nyert a Piarista Tanítórendbe. Egy évi váci noviciátus után a gimnázium hetedik és nyolcadik osztályát a Kecskeméti Piarista Gimnáziumban végezte.

*Az 1912/1913-as tanév piarista novíciusai Vácon
Öveges József az ülő sorban balról a második.*

VIII. OSZTÁLY.											
A tanulók nevei		Rendes tantárgyak									
		Magyar nyelv és irodalom	Matematika	Történelem	Földrajz	Natúr-tudományok	Angol nyelv és irodalom	Latin nyelv és irodalom	Ének-zene	Testnevelés	Összesen
Batu Aladár	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Biro Árpád ref.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Csahai Antal	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Heil Hugó	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5 Horváth Béla, k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Horváth Ferenc, k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kalocsai Imre	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kiss Jenő, k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kocsik Béla	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10 Komáromy József k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kovács Béla k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mecsek Ferenc k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mészáros László gör. kath.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Nagy Imre ism.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
16 Nagy Vince k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Németh Antal k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Öveges József k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Pozsár János	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Sándor Miklós ref.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20 Steller Sándor k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Szabó István	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Székely Ferenc	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Székely Imre k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Takács György	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
25 Tresz Márton k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vadász János k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Virág László	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Wagner Imre	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Welsch János k. r. n. p.	...	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Összesen: 30.											

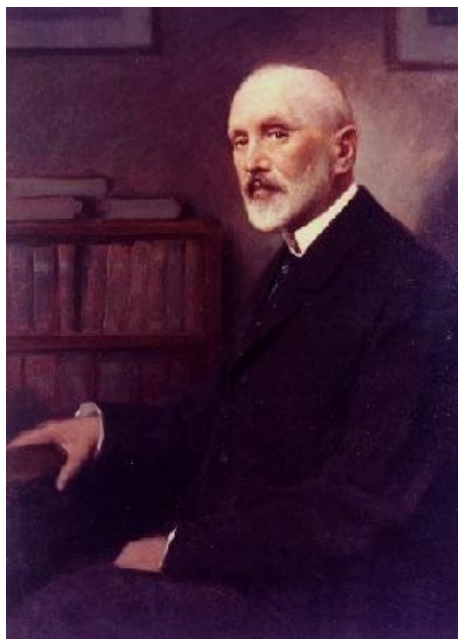
*A kecskeméti piarista gimnázium
Értesítője az 1914-15-ös tanévben*

Itt jeles eredménnyel érettségizett. Érettségije után a piarista rend pesti Hittudományi Főiskoláján és a Pázmány Péter Tudományegyetem matematika-fizika szakán folytatott

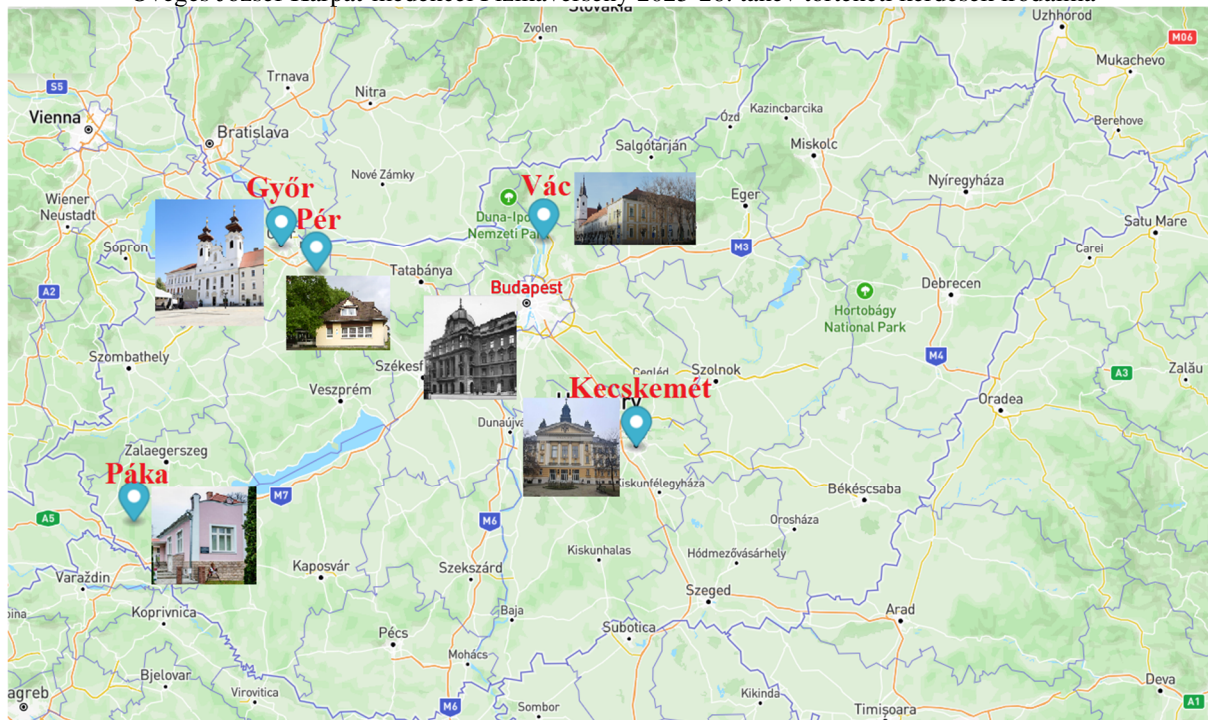
Öveges József Kárpát-medencei Fizikaverseny 2025-26. tanév történeti kérdések irodalma
párhuzamosan tanulmányokat, ahol Eötvös Loránd (piarista öregdiák) tanította kísérleti
fizikára. Egyedül az ő óráin látott kísérleteket.
A későbbi kémiai Nobel-díjas (1943) Hevesy György professzor úr (szintén piarista öregdiák)
egyetemi tanársegédi kinevezésre terjesztette fel, Öveges József azonban a középiskolai tanítást
választotta.

Hevesy György 1885-1966.

Eötvös Loránd 1848-1919.

Gyermek és ifjúsági évei: Páka – Pár – Győr – Vác – Kecskemét- Budapest

Tanári állomásai

Piarista gimnáziumában élt és dolgozott mint középiskolai tanár. A tanári pálya választásában jelentős szerepe volt családja pedagógiai hagyományainak. Ahogy ősei néptanítók voltak, ő sem gondolt más hivatásra. Nemcsak a tudásközlés izgalma, hanem a nevelés szépsége is vonzotta, hiszen tizennégy éves korától ő is szeretetre szoruló félárva gyermek volt.

Szeged 1919. november 30. - 1922. június 30.

Szeged Piarista Gimnázium a 20. sz. elején

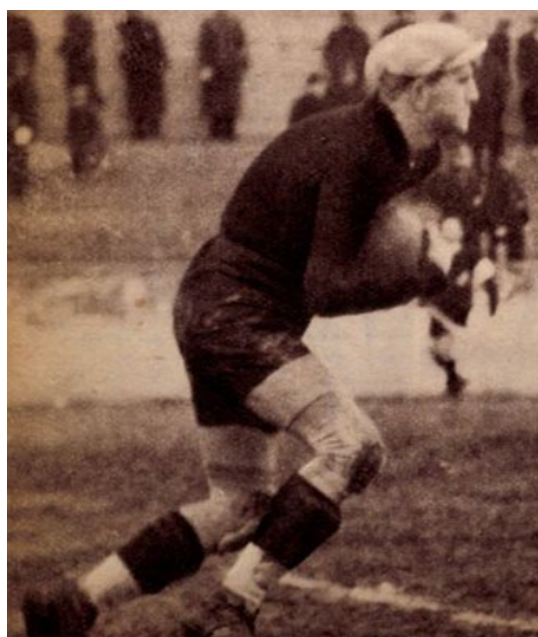
Ma a Szegedi Egyetem Bolyai Intézet

Öveges József a szegedi piarista gimnáziumban kezdte el tanári pályáját, hol 3 évig tanított. A 60 fő körüli osztálylétszám bizony nem kis munkát jelentett. Mindhárom évben osztályfőnök volt, de érdekes módon a mennyiségtan/matematika mellett földrajzot, történelmet és vallástant oktatott; természettant, fizikát azonban ekkor még nem.

Paptanárként a vasárnapi misék után is együtt volt tanítványival, valamint cserkészvezetőként is pallérozta őket.

Öveges József szegedi tanári indulásakor reverendában 1920.

Pálincás József későbbi válogatott kapus

Fiatal tanárként Öveges József kísérte a piarista diákokat az újszegedi ligetben tartott délutáni játékos-sportos foglalkozásokra. Prelogg József igazgató szigorúan tiltotta a focit, mert szerinte "jellemdurvulásra és hanyagságra vezet". A diákok között ott volt viszont Pálincás József is, a Fradi és a magyar válogatott későbbi kapusa, így néha stikában mégiscsak lábra került a labda. Így történt a következő eset is:

"Akkoriban ... minden héten egy-egy délután az egész iskola kivonult az újszegedi játszótérre. Ilyenkor a diákok egy része a liget legrajtettebb részén futball labdával kézilabdázott, ami a labdarúgás imitációja volt, mert „lábazás” miatt jár tizenegyes ... Egy alkalommal a Prelogg igazgató urat valami verekedés elszólitotta a térség egy másik részére, így a kézilabdázókra csupán Öveges tanár úr figyelt. ... Pillanatok alatt lekerült a kézzől a labda. Remek átadások

Öveges József Kárpát-medencei Fizikaverseny 2025-26. tanév történeti kérdések irodalma
pattogtak lábról lábra. Öveges tanár úr leeresztette a könyvet, és mosolyogva figyelte a játékot. Hirtelen valakiről kipattant a labda, és pontosan az ügyelő tanár felé gurult. Ő balkezevel fölfogta reverendája szélét, majd odakiáltott a kapusnak: „Jóska, véd!”; aztán jobbal kapásból megszúrta. A labda bombaként süvített a képzelte jobb felső sarokba, de Jóska remek robinzonáddal vetette rá magát, és védte a lövést. Óriási taps és üdvrivalgás tört ki, de egyszerre, mindenki megdőlt a vér. A pálya szélén ott állt összehúzott szemöldökkel Prelogg igazgató úr– Majd én elveszem a kedveteket a tapsolástól. – mondta – Szombaton nem mentek színházba!” (Magyarka Ferenc: Ahol tilos volt a futball..., in Dél-Magyarország, 1968. máj. 26.). A képen Pálincás József válogatott kapus látható, ő volt a történetben az Öveges bombáját robinzonáddal védő Jóska.

A rendi előjáróság az 1921–22-es tanév végén Tatára helyezte át Öveges Józsefet.

Tata 1922. július 1. - 1924. június 30. és 1930. július 1. - 1940. szeptember 30.

A legcsodálatosabb fekvésű piarista gimnázium volt a tatai. Itt már kisebb létszámú osztályokban fizikát is taníthattak Öveges tanár úr, aki szerette a mutatóanyagokat is. Télen a tatai Öreg-tó jegén együtt korcsolyázott tanítványaival akkori szokások szerint reverendában. A kézben tartott, házi készítésű vitorlával a jégvitorlázást is gyakorolta, sőt tanította is a diákoknak. Nyáron is megmutatta akrobatikus ügyességét. A cigánykerekeket sorjázva hányt a strandon, azt gondolták róla, hogy artista, még az újságcikk is megjelent róla.

A tatai Öreg-tó fölött épült fel a Piarista Gimnázium

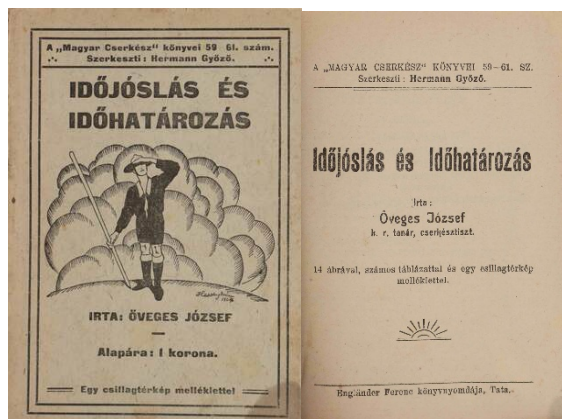
VIII. osztályos konviktoraink Öveges József tanárral az intézet kertjében a természetet tanulják.

Ma Eötvös József Gimnázium

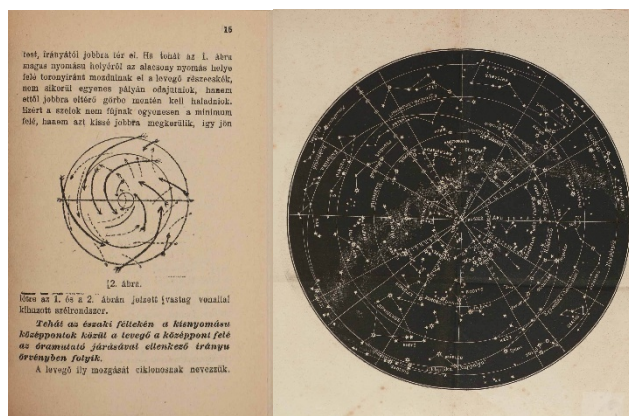
Tanársága harmadik esztendejében elkészítette első kéziratát Időjósítás és időhatározás címmel, amit később tatai ideje alatt adtak ki. Csak úgy akadt kiadó – a tatai Engländer cég, ha előzőleg összeszed kétezer előfizetőt. Öveges József felhívásának azt a meglepető címet adta:

„Adja el esernyőjét, vegye meg Öveges József Időjósítását!”

Öveges József Kárpát-medencei Fizikaverseny 2025-26. tanév történeti kérdések irodalma
Később már próbaív benyújtása nélkül is megkötötték vele a szerződést.

Öveges József első könyve

Öveges József első könyve az 1924-ben kiadott Időjárás és Időhatározás

Kiadványa nyomán született meg róla egy kedves karikatúra, amit rendtársa készített róla 1924-ben.

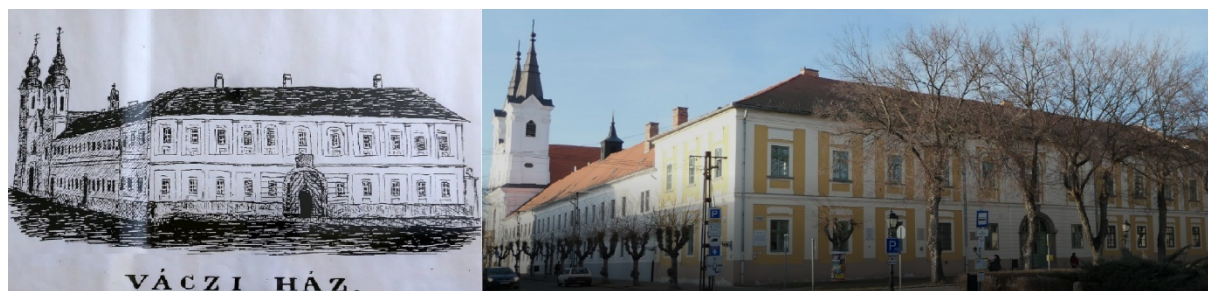

A karikatúra szövege: „Ha a réce a vízen marad, az idő vagy megváltozik, vagy megmarad.”.

A tatabányai kegyesrendi főgimnáziumi tabló 1924-ből

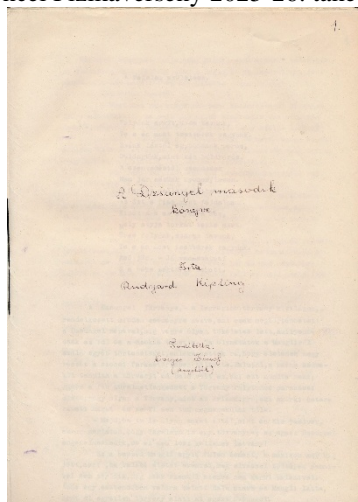
Vác 1924. július 1. - 1930. június 30.

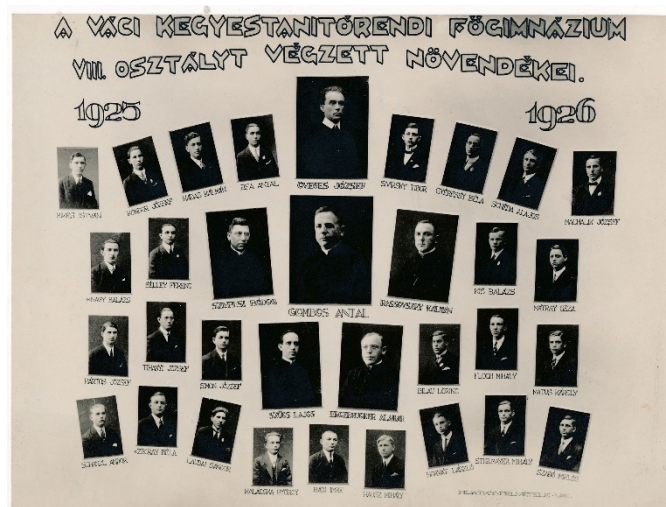
Piarista Rendház, Gimnázium - Vác

A váci piarista gimnáziumban töltött hat esztendő a tapasztalatszerzés és a tanításba való elmélyülés korszaka volt Öveges József számára. Ekkor már minden évben tanított fizikát is. A dolgok természete szerint minden matematika-fizika szakos tanárnak több órája volt matematikából, mint fizikából, mert egyrészt a fizika csak a III., VII. és VIII. osztályok órarendjében szerepelt, a matematika pedig minden osztályában, másrészt a fizika tanításához szertárismeret és némi pedagógiai tapasztalat is kellett. A Vácon töltött utolsó tanévben már ő volt a fizikai szertár öre, és a VIII.-ban tartott fizikaóráin kívül egy-egy alkalommal előadást is tartott a váci Urániában.

Vácott a mennyiségtan és a fizika mellett az angol nyelvet is ő oktatta, amikor az még egyáltalán nem volt alaptantárgy. Középiskolai tanulmányai alatt nemcsak a természettudományos tárgyakban jeleskedett, hanem latinból és ógörögből is kiváló volt, több fordítást is készített iskolai pályázatokra. Később angolul is megtanult, ennek egyik különleges dokumentuma a piarista levéltárban őrzött hagyatékából előkerült kéziratos fordítás, amelyet Rudyard Kipling A dzsungel második könyve című művéből készített.

Öveges József Dzsungel 2. könyvének fordítás-kézirata

váci piarista tabló 1926-ból

Budapest 1940. szeptember 30. - 1948. július 30.

Öveges József miután kezdő tanárként végigjárta a számléírtát, Budapesten már csak a szaktárgyait: a mennyiségtant (matematika) és a természettant (fizika) tanította, illetve az Önképzőkör matematika-fizika szakosztályának és a fizikai gyakorlatoknak, később pedig a fizikaszertárnak is a vezetője volt. Elég menő lehetett, hogy a budapesti piarista gimnázium diákjait maga a hivatalos tankönyvek írója oktatta fizikára.

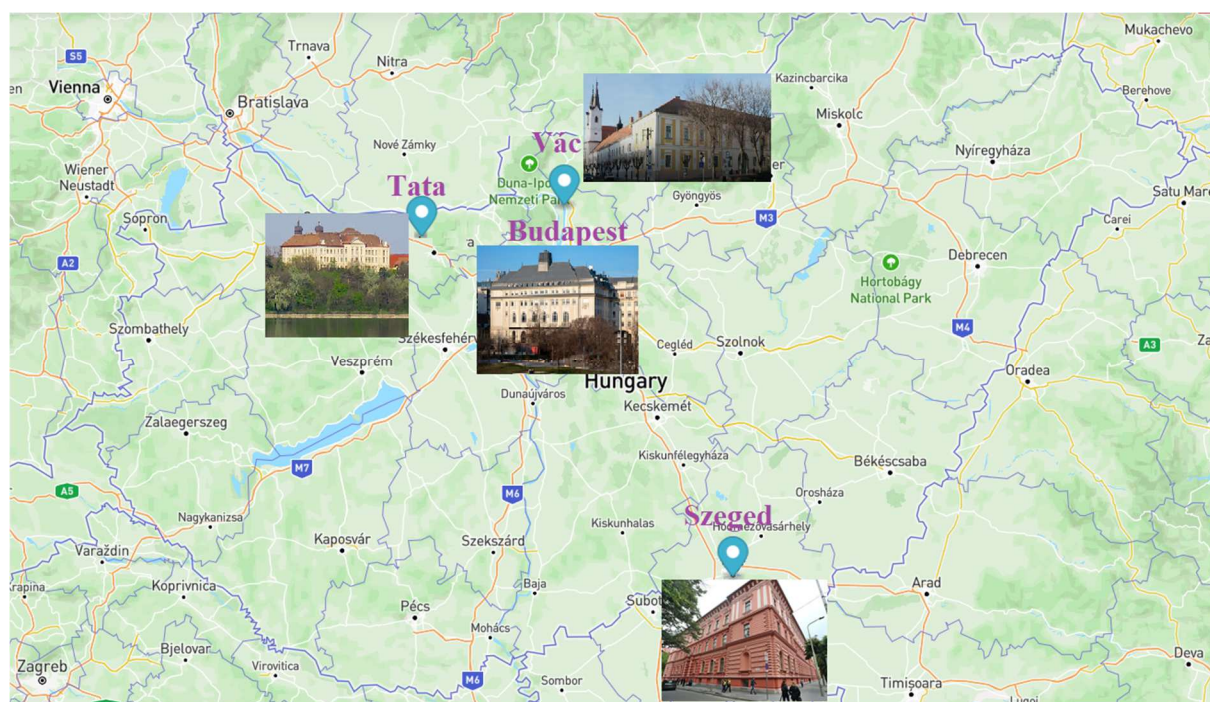

A budapesti Piarista Gimnázium

A budapesti Piarista Gimnázium VIII.A osztályának tablója 1943-ban

Az 1948-as kommunista hatalomátvétel után az egyházi oktatást betiltották, 48 őszén már nem is indult új osztály. 1950-ben engedélyeztek 8 római katolikus és 8 más felekezetű iskola indulását. A szerzetesrendeket feloszlatták, a piarista rendben erős numerus clausus, azaz korlátozott számú rendi tanár maradhatott az oktatásban. Öveges József nem lépett ki a rendből, de mivel neki volt önálló lakása, így megoldhatta életét a rend falain kívül.

A tanári állomásai a Piarista Rendben: Szeged – Tata – Vác – Tata – Budapest.